

JOKAISALLE NUORELLE POLKU
Nuorten ohjauspalveluiden kehittäminen
Keuruulla

Kaija Yrjänä-Toivanen

Kehittämishankeraportti

Marraskuu 2007

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) YRJÄNÄ-TOIVANEN, Kaija	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 37	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi JOKAISALLE NUORELLE POLKU Nuorten ohjauspalveluiden kehittäminen Keuruulla		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, opinto-ohjaajankoulutus		
Työn ohjaaja(t) Riitta Virtanen		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Keuruu on noin 11000 asukkaan kaupunki läntisessä Keski-Suomessa. Perusopetuksesta vuosittain siirtyy toiselle asteelle noin 120 nuorta. Toisen asteen kehittämissuunnitelman mukaisesti Keuruulle perustettiin toisen asteen opinto-ohjaajan (koulutusvastaavan) virka vuoden 2007 alusta alkaen. Koulutusvastaavan työn tavoitteena on kehittää ja koordinoita erityistä tukea tarvitsevien nuorten opintojen etenemistä kohti ammattia. Puolet työstä on tätä työstä ja toinen puoli työtä on opinto-ohjausta/erityisopetusta Jyväskylän aikuisopiston Keuruun yksikössä nuorten ammatillisessa koulutuksessa.</p> <p>Vuodelle 2007 koulutusvastaavan työn kehittämiseen saatiin rahoitus Onnistuvat Opit – hankkeen kautta. Onnistuvat Opit - hankkeessa juurrutetaan kuntiin käytänteitä, jotka tukevat 15-17-vuotiaiden nuorten opintojen siirtymävaiheen onnistumista. Näiden toimintatapojen tulee perustua eri toimijoiden yhteistyöhön ja hallinnonalojen yhteiseen sitoutumiseen.</p> <p>Kehittämishankkeen tavoitteena oli luoda toimenkuva koulutusvastaavalle ja selvittää, millä tavalla kohderyhmä muodostuu. Keväällä 2007 koulutusvastaava dokumentoi työn sisältöä päivittäin. Työ tarkentui kevään 2007 aikana keskusteluissa, työryhmissä, kokouksissa ja koulutuksissa.</p> <p>Koulutusvastaavan työn osa-alueiksi muotoutuivat seuraavat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toiminta moniammatillisissa verkostoissa • Toiminnan kehittäminen ja toiminnan dokumentointi • Nivelvaiheessa olevien nuorten seuraaminen ja ohjaus • Elinkeinoelämän kanssa tehtävä yhteistyö • Opinto-ohjaustyö/erityisopetustyö Jyväskylän aikuisopiston Keuruun yksikössä • Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tukeminen Keuruun lukiossa <p>Kunnissa tulee olla riittävästi ohjauksellisia palveluja perusopetuksessa. Myös nivelvaiheen ohjauspalvelut tulee resursoida riittävästi. Lisäksi kunnissa tulisi olla palveluja ja paikkoja, joissa nuoret voivat järkevästi ja mielekkäästi käyttää perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheeseen mahdollisesti jäävä aika.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Keuruu, moniammatillisuus, nivelvaihe, opinto-ohjaus		
Muut tiedot		

Author(s) YRJÄNÄ-TOIVANEN, Kaija	Type of Publication Development project report	
	Pages 37	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title PATHWAY FOR EVERY TEENAGER Developing counselling services for youth in Keuruu		
Degree Programme Jyväskylä University of Applied Sciences, Student Counsellor Education		
Tutor(s) VIRTANEN, Riitta		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>Keuruu is a town with approximately 11 000 inhabitants and it is situated in the western part of Central Finland. 120 young persons from basic education shift to vocational education and upper secondary school yearly. In accordance with the development plan of the secondary - level education, a post of study counsellor was established in Keuruu beginning on 1st January 2007. The aim of the counsellor's work is to develop and coordinate the studies of students with special needs. This task covers the half of the counsellor's work. The second half of the work is consisting of counselling and special education in the young students' vocational education of Jyväskylä Institute on Adult education in Keuruu.</p> <p>In the 2007 the counsellor's work was funded by Onnistuvat Opit – program. The purpose of Onnistuvat Opit program is to implement practices which support the successful transition of the 15 -17 years old students to the next level. These practices should be based on multiprofessional and cross-sectoral cooperation.</p> <p>The purpose of the development project was to create a job description to the counsellor and find out its target groups. During the spring 2007 the counsellor documented her daily work. The job description developed along with discussions, workgroups, meetings, and training sessions.</p> <p>The subparts of the job of the counsellor formed as follows:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Acting in multiprofessional networks - The development and documentation of activities - Observing and guiding the young people in the transition - Cooperation with employers - Counselling and special education in Keuruu subsidiary of Jyväskylä Institute on Adult Education. - Supporting the students with special needs in Keuruu's upper secondary school. - <p>Municipalities need to have sufficient guidance services in basic education. The guidance services for transition phase should also have enough resources. In addition, municipalities should also offer services and sensible activities for young people who are in transition.</p>		
Keywords: career guidance, Keuruu, multiprofessional cooperation, transition stage		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 NUOREN MAHDOLLISUUDET KOULUTTAUTUA KEURUULLA.....	2
1.1 Keuruun oppimispaikat	2
1.2 Toisen asteen koulutuksen kehittäminen Keuruulla.....	3
2 NUOREN TUKEMINEN TOISEN ASTEEN NIVELVAIHEESSA.....	4
2.1. Hyvin toimiva nivelvaihe ehkäisee syrjäytymistä.....	4
2.2 Moniammatillisuus ja varhainen puuttuminen työtteenä nuorten tukemisessa..	5
2.3 Nivelvaiheen toimivuuden kehittäminen	6
2.4 Nivelvaiheen kehittämistyö Keuruulla.....	8
3 KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITTEET.....	9
4 KOULUTUSVASTAAVAN TYÖN SISÄLTÖ	10
4.1 Toimenkuvan muotoutuminen	10
4.2 Kuvaus koulutusvastaavan toiminnasta kevätlukukaudella 2007	12
4.3 Koulutusvastaavan toimenkuva syyslukukaudella 2007.....	15
4.4 Koulutusvastaavan työ nuorten kanssa syksyllä 2007	16
4.5 Koulutusvastaavan työn vaihtoehdot hankevuoden jälkeen.....	17
5 POHDINTA	19

LIITTEET

Liite 1. Nivelvaiheen haasteet ja kehittämisehdotukset.....	24
Liite 2. Keula-kaaviot.....	31
Liite 3. Lähtökohta koulutusvastaavan toimenkuvalle.....	34
Liite 4. Koulutusvastaavan työnkuva 2008.....	36

1 NUOREN MAHDOLLISUUDET KOULUTTAUTUA KEURUULLA

1.1 Keuruun oppimispaikat

Keuruu on noin 11 000 asukkaan maaseutukaupunki Keski-Suomen ja Pirkanmaan rajalla. Toisen asteen koulutusyhteistyötä Keuruu tekee sekä Keski-Suomen suuntaan että Pirkanmaan suuntaan. Kunta kuuluu sekä Jyväskylän koulutuskuntayhtymään että Mäntän seudun koulutuskuntayhtymään. Keuruu muodostaa Multian kanssa noin 13 000 asukkaan seutukunnan.

Keuruulla on kaksi yläkoulua. Keuruun kaupungin keskustan yläkoulu on samassa rakennuksessa Keuruun lukion kanssa. Yläkoulussa on oppilaita noin 360; vuosittain toisella asteelle siirtyvän ikäluokan suuruus on noin 100. Haapamäen taajamassa on yhtenäinen peruskoulu saman rehtorin alaisuudessa, yläkoulun puolella on oppilaita noin 70 ja näistä vuosittain toiselle asteelle siirtymässä on noin 20 nuorta. Lisäksi Aromaan erityiskoulusta ja Kivelän erityisluokasta siirtyy toiselle asteelle vuosittain muutamia nuoria.

Keuruun lukio on noin 200 opiskelijan yleislukio, josta valmistuu noin 70 ylioppilasta vuodessa. Opiskelijat Keuruun lukioon tulevat Keuruulta ja Multialta. Haapamäen yhteiskoulun lukio yhdistyi Keuruun lukioon syyslukukauden 2007 alusta. Ylioppilastutkinnon suorittaminen ammattiopintojen ohessa on ollut mahdollista syksystä 2005 alkaen Keuruulla.

Jyväskylän aikuisopiston Keuruun yksikkö on ammatillisen aikuiskoulutuksen ja nuorten toisen asteen ammatillisen koulutuksen toteuttaja läntisen Keski-Suomen alueella. Yksikön toiminnassa korostuu työelämän laadullinen ja määrällinen ennakointi, jotta koulutustarjonta vastaa alueen kysyntää. Toimintaa kehitetään yhteistyössä yritysten, paikallisten ja alueellisten kehittäjäorganisaatioiden, työvoimahallinnon ja oppilaitosten kanssa.

Jyväskylän aikuisopiston Keuruun yksikössä opiskelee lukuvuonna 2007-2008 toisella asteella noin 60 opiskelijaa. Näistä sosiaali- ja terveysalan lähihoitajakoulutuksessa opiskelee 50, hallinnon ja kaupan alan datanomikoulutuksessa 6 ja tekniikan ja liikenteen alan levyseppähitsaajakoulutuksessa 4 nuorta. Opiskelijoita valmistuu noin 20

vuodessa. Opiskelijat ovat kotoisin lähinnä Keuruulta, Multialta, Mäntästä ja Vilp-pulasta.

Keuruulaiset nuoret kokevat koulutusmahdollisuudet omalla paikkakunnalla niukoiksi. Tästä syystä monet nuoret siirtyvät toisen asteen jatko-opintoihin lähialueille. Seuraavissa lähialueen oppilaitoksissa opiskelee keuruulaisia nuoria: Mäntän seudun koulutuskeskus, Pirkanmaan ammattiopiston Virtain toimipiste, Jyväskylän ammattiopisto Jyväskylässä ja Petäjävedellä, Ähtärin ammatti-instituutti, Tuomarniemen metsäoppilaitos Ähtärissä ja Jämsän seudun koulutuskeskus Jämsänkoscella . Erityisesti Mäntän seudun koulutuskeskus ja Jyväskylän oppilaitokset ovat monilla aloilla vahvoja Keuruun seudun nuorten kouluttajia ja työvoiman tuottajia (Konttinen & Heino 2005, 10.)

1.2 Toisen asteen koulutuksen kehittäminen Keuruulla

Keuruulla on voimakkaasti pyritty kehittämään toisen asteen koulutusta ja siihen liittyvää yhteistyötä. Knoppi hanke käynnisti toimintaa vuodesta 1999 ja Keuruun koulutusmalli- hanke jatkaa sitä vuoden 2007 loppuun. Hankkeen avulla on yritetty päästä lähemmäksi seutukunnan yritys kenttää jo toisen asteen koulutuksen alusta lähtien. Keuruulaisille nuorille on haluttu osoittaa, että Keuruulla on tarjota koulutusta ja työtä. Hankkeen varoilla on elokuusta 2006 lähtien palkattu toisen asteen koulutusjohtaja; hänen tehtävänä on viedä eteenpäin konkreettisia muutoksia koskien lukio ja ammatillista koulutusta. Nämä muutokset ovat esimerkiksi lukion ja ammatillisen koulutuksen yksilöllisiä yhdistelmiä. (Ålander & Sillanpää 2007, 20-21.)

Keuruulla on valmistunut keväällä 2006 Toisen asteen koulutuksen kehittämissuunnitelma vuoteen 2010. Kehittämissuunnitelmassa pyritään luotaamaan Keuruun toisen asteen koulutuksen kehittämistä; suunnitelma on tehty Keuruun koulutusmalli- hankkeen tuella, ja se on hyväksytty kaupunginhallituksessa toukokuussa 2006. Yhtenä kehittämisen painopistealueena suunnitelmassa on erityistä tukea tarvitsevat nuoret. Kehittämissuunnitelmassa esitetään tavoitteena, että erityistä tukea tarvitsevien kohderyhmälle nimetään koulutusvastaava, jonka tehtävänä on kehittää ja koordinoida näiden lasten ja nuorten asioita eri sidosryhmien kanssa. Resurssitarpeena kehittämissuunnitelmassa on vuodesta 2007 alkaen opinto-ohjaaja, joka voisi toimia erityistukea

tarvitsevien yhdyshenkilönä ja myös ammatillisen koulutuksen opinto-ohjaajana. (Toisen asteen koulutuksen kehittämissuunnitelma vuoteen 2010 2006, 51.)

2 NUOREN TUKEMINEN TOISEN ASTEEN NIVELVAIHEESSA

2.1. Hyvin toimiva nivelvaihe ehkäisee syrjäytymistä

Nivelvaihe on nuoren elämänkulun siirtymävaihe, jossa nuori siirtyy koulutusvaiheesta toiseen, esimerkiksi perusopetuksesta toiselle asteelle. Nivelvaiheessa tapahtuviin koulutus- ja uravalintoihin liittyy kasvamista, aikuistumista ja itsenäistymistä. (Hämäläinen-Luukkainen 2004,2.) Nivelvaihe ei ole vain kahden koulutuksen välinen taitekohta vaan pidempi siirtymävaihe, jossa nuori selkiyttää vähän kerrallaan omaa ammatillista suuntautumistaan ja elämänsä suuntaa. Tässä kehitymisprosessissa nuorta tuetaan perusopetuksen puolella opetuksella ja uranvalinnanohjauksella. Toisen asteen puolella nuori voi joutua uudelleen miettimään tekemiään ratkaisuja, kun hän miettii keskeyttämistä tai koulunvaihtoa. Tässä hän tarvitsee myös tukea. Osalle nuorista nivelvaihe on hyppäys peruskoulusta toiselle asteelle, osalle se on pitempi, monimuotoinen elämänvaihe, johon sisältyy haaskelua ja haparointia. Nivelvaihetta nuori elää koulussa, koulun ulkopuolella, työssä ja työttömänä. (Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio 2005, 10-11; Vehviläinen 2006, 31.)

Erityistä tukea ja ohjausta tarvitsevat nuoret, joilla siirtymävaihe uhkaa pitkittyä. Pitkittyminen voi tapahtua esimerkiksi sen takia, että he eivät ollenkaan hae toisen asteen koulutukseen tai keskeyttävät opintonsa hyvin alkuvaiheessa. On todettu, että mitä pidemmäksi siirtymävaihe muodostuu, sen hankalampaa opintojen sujuminen jatkossa on. (Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio 2005, 10-11.)

Nivelvaiheen pitkittyminen voi johtaa myös **syrjäytymiskehitykseen**. Ylitarkastaja Jaana Hätälä (2007) Opetushallituksesta puhui ”kaihdinten takana” olevasta ryhmästä referoidessaan uusinta nuorisotutkimusta. Nämä nuoret eivät ole mikään yhtenäinen ryhmä, mutta joitakin yhteisiä piirteitä heillä on. He eivät omaa ryhmässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja, heiltä ei voi edellyttää jokapäiväistä tuleamista, tiukkaa kellonai-

kaa eikä sitoutumista. He ovat perusopetuksen varassa, päättötodistus ehkä on, mutta heillä ei ole valmiuksia siirtyä toiselle asteelle. (Hätälä 2007.)

Nuoren kohdalla elämän muotoutuminen syrjäytymiskehitykseen on pitkä prosessi, jota on helpompi kuitenkin estää kuin hoitaa. Eri hankkeissa ja tutkimuksissa on päädytty kahteen tärkeään näkökulmaan, jotka tulisi nuorten tukemisessa huomioida: moniammatillisuus ja varhainen puuttuminen.

2.2 Moniammatillisuus ja varhainen puuttuminen työotteena nuorten tukemisessa

Moniammatillisuus – käsitettä käytetään yleisesti arkikeskustelussa ja sitä käytetään erilaisissa merkityksissä. Nummenmaan (2004, 114) mukaan moniammatillisuudella tarkoitetaan eri ammattiryhmiin kuuluvien asiantuntijoiden yhteistyötä ja yhdessä työskentelyä työryhmissä. Moniammatillisille työryhmille on tyypillistä, että valta, tieto ja osaaminen jaetaan. Moniammatillisuudella halutaan saavuttaa jotain sellaista, mitä yksi ihminen ei pysty yksin saavuttamaan. Moniammatillisessa toimintakulttuurissa työntekijä pystyy myös laajentamaan omaa osaamistaan. (Nummenmaa 2004, 114-115.)

Moniammatillisella kehittämisellä mahdollistetaan hallinnonrajojen ylittävien toimintamallien luominen (Nummenmaa 2004, 115). Nivelvaiheohjaus on moniammatillista yhteistyötä. Nivelvaiheen palveluiden paikallisessa organisoinnissa tulisi päästä sellaiseen toimintamalliin ja –kulttuuriin, jossa luodaan yhtenäisyyttä, mutta turvataan myös kunkin hallinnonalan yksilölliset ja juuri tälle toimijataholle tai ammattikunnalle tärkeät tavoitteet. (Vehviläinen 2006, 40.)

Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan sitä, miten lasten tai nuorten erilaiset ongelmat havaitaan ja niihin yritetään hakea ratkaisua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Se ei ole koskaan nopea, lääkkeenomainen ratkaisu vaan aina prosessi. (Huh-
tanen 2008, 28.) Varhaisen puuttumisen käsite on luotu Sosiaali- ja terveysministeriön Varpu-hankkeessa. Hanke käynnistyi ihmettelystä, miksi aina silloin kun lapsen tai

nuoren elämässä tapahtuu jotain kamalaa, joku kertoo, että olivathan ongelmat jo vuosia sitten nähtävissä. (Jäppinen 2007, 15.)

Toisaalta ei riitä, että asioihin puututaan varhain, vaan koko ammattiauttamisen toimintakulttuurin pitäisi toimia kokonaisvaltaisesti niin, että auttamisjärjestelmässä lapset, nuoret tai perheet eivät putoa väliin. Pitää olla kykyä varhaiseen puheeksiottamiseen, perhekeskeiseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön. (Jäppinen, 2007,15.)

Toisen asteen nivelvaihtelyssä varhaisella puuttumisella tarkoitetaan sitä, että syrjäytymisen ehkäisemisen näkökulmasta nuori tulisi saada kiinni viimeistään peruskouluikäisenä. Nuoren tilanteeseen tulee voida puuttua jo seitsemännellä tai kahdeksannella luokalla. Mitä nuoremmasta on kysymys, sitä enemmän perheellä, koululla ja muilla toimijoilla on tehtävissä kielteisen kehityksen estämiseksi. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 93.)

2.3 Nivelvaiheen toimivuuden kehittäminen

Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheen toimivuutta on kehitetty Suomessa erilaisissa hankkeissa jo vuosikymmenen ajan. **Nuorten osallisuushankkeen** lähtökohdana on ollut vuonna 2002 julkaistu toimenpideohjelma nuorten osallisuuden edistämiseksi. Toimenpideohjelmaa on sovellettu käytäntöön valtion ja kuntien yhteistoimintakokeiluissa vuosien 2003-2007 aikana. Paikalliset ja seudulliset hankkeet ovat valinneet toimenpideohjelman 14 tavoitteesta omat painopistealueensa. Näissä hankkeissa läpäisevinä teemoina ovat olleet hallinnonrajat ylittävä yhteistyö, palveluiden koordinointi, palvelujärjestelmän kehittäminen, ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen. Eniten hankkeita on liittynyt koulun kehittämiseen yhteisöllisellä ja yhteistyöllisellä toimintatavalla, toisen asteen opintoihin ohjaamiseen ja nuorten työmarkkinoille poluttamiseen. Useassa hankkeessa on tavoitteena ollut nuorten elinolojen ja elinympäristön kehittäminen nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia parantamalla. (Vehviläinen 2006, 7.)

Valtakunnallisessa **Nuorten kuntoutuskokeilussa** vuosina 2001-2004 kehiteltiin syrjäytymisen ehkäisyn ideaalimalli. Ideaalimallin mukaan nuorten tukeminen tapahtuu mahdollisimman pitkälle jo olemassa olevan paikallisen normaalipalvelujärjestelmän

piteissa. Mallissa haetaan eri hallinnonalojen yhteistyökäytäntöjen uudelleenjärjestelyä. Mallin ydintoimintatapoina ovat varhainen puuttuminen ja saattaen vaihtaan – periaatteen toteuttaminen leikki-ikäisestä nuoreen aikuiseen saakka. (Suikkanen & Linnakangas 2004, 185.)

Saattaen omille teilleen – hankeraportissa nivelvaiheesta käytetään nimitystä siirtymä. Markku Jahnukaisen (2005, 36) mukaan siirtymäsuunnittelu koetaan tärkeäksi myös muissa Euroopan maissa, mutta edelläkävijämaa on Yhdysvallat. Hän kuvaa menestyksestä yhdysvaltalaisista siirtymätyöskentelyä seuraavasti. Tärkeää on nuoren itsensä ja vanhempien osallistuminen suunnitteluun. Ohjaus tulee olla moniammatillista, mutta se vaatii koordinoitua. Siirtymäsuunnittelun tulee sisältää elämäntaitojen ja aikuisen elämän taitojen harjoittelua. Maag & Katsiyannis kuvaavat siirtymäkoordinaattorin tehtäviksi mm. seuraavia (Jahnukainen 2005, 37):

1. Selvittää paikallistasolla kaikki mahdolliset yhteistyökumppanit sekä koulutus-, terveys- ja nuorisotoimissa että yritysmaailmassa sekä luoda ja ylläpitää yhteyksiä näihin yhteistyötahoihin.
2. Konsultoida ja tiedottaa yhteistyökumppaneita kouluun ja erityisopetukseen liittyvistä asioista.
3. Tehdä yhteistyösopimuksen eri osapuolten kanssa ja kirjata transiitiosuunnitelmat.
4. Johtaa ja organisoida moniammatillisia tapaamisia.
5. Ohjata oppilaita jatkokoulutuksesta vastaavien palveluiden tarjoajille.

Jahnukaisen (2005,38) mukaan em. siirtymäkoordinaattorin tehtävät toteutuivat pääsääntöisesti myös suomalaisessa pilotissa.

Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaihteyryhmä on koonnut raporttiinsa luettelon niistä ongelmista ja haasteista, joihin toimenpiteillä tulisi vastata. Haasteiden listaamisessa työryhmällä on ollut periaate, että kaikille nuorille tulisi voida turvata mahdollisimman joustava siirtyminen perusasteen jälkeiseen koulutukseen ja edelleen riittävät edellytykset toisen asteen koulutuksen loppuunsaattamiseen. Työryhmän esittämät haastepaikat ja toimenpide-ehdotukset ovat liitteessä 1. (Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio 2005, 64-74.)

Nuorten osallisuushankkeessa esitetään, että palvelujärjestelmään tulisi nimetä koordinaattori, jonka puoleen yhdyshenkilöt peruskouluista, toisen asteen oppilaitoksista, sosiaalitoimesta, työvoimatoimesta, terveystoimesta ja nuorisotoimesta olisivat velvollisia kääntymään, kun heillä on tieto tukea vailla olevasta nuoresta. Tämän jälkeen nuoren tilanteen arvioinnista vastaisi moniammatillinen yhteistyöryhmä. Tässä koordinaattorityössä, niin kuin myös palvelujärjestelmässä ja nuoren arjessa, on kaksi tasoa: yksittäiseen nuoreen kohdistuva ohjaustoiminta ja toisaalta itse palvelujen koordinointi ja organisointi. (Vehviläinen 2006, 40.)

Myös nuorten kuntoutuskokeilun raportissa todetaan, että kunnan palvelujärjestelmässä tulisi olla koordinaattori, jonka puoleen yhdyshenkilöt peruskouluista, toisen asteen oppilaitoksista, sosiaalitoimesta, työvoimatoimesta, terveystoimesta ja nuorisotoimesta olisivat velvollisia kääntymään, kun heillä on tieto tukea tarvitsevasta nuoresta. Koordinaattorin palkkaamiseen kunnat tarvitsivat lisäresursseja. (Suikkanen ym. 2004, 191.)

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2003-2008 on asetettu tavoitteeksi, että vuonna 2008 vähintään 96% perusopetuksen päättävistä aloittaa samana vuonna lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa tai perusopetuksen lisäopetuksessa. Tämän toteutumissa keskiössä on riittävä oppilaanohjaus perusopetuksen ylemmillä luokilla. Toinen keskeinen asia on perusopetuksen, lukion, ammatillisen koulutuksen, työelämän, työvoimapalvelujen ja nuorisotoimen välisen yhteistyön kehittäminen.

2.4 Nivelvaiheen kehittämistyö Keuruulla

Nuorten syrjäytymisehkäisyyn Keuruulla liittyvää selvitystyötä tehtiin Keula-hankkeessa vuosina 2002-2004. Hankkeen tavoitteena oli kehittää ja kokeilla asiakaslähtöisiä toimintamalleja ja –käytäntöjä, joilla tuetaan psykososiaalisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria sekä heidän vanhempiaan. Erityisesti hankkeen avulla haluttiin kehittää varhaista tunnistamista ja puuttumista lastensuojelullisissa asioissa. Lisäksi tavoitteena oli parantaa eri toimijatahojen välistä yhteistyötä. (Keula-hanke 2004.)

Keula-hankkeessa kehiteltiin huolenpidon polkua lapsuudesta nuoruuteen. Hankkeen myötä Keuruun kaupunkiin palkattiin kiertävä erityislastentarhanopettaja ja perhetyöntekijä. Hankkeen ajan toimi kolme eri työryhmää. Alle kouluikäisten työryhmä kehitti vanhemmuuden tukemisen malleja. Ala-asteikäisten työryhmä kokosi Huolen käsikirjan ja perhetyöryhmä kehitti perhetyöhön toimintamallin. (Keula-hanke 2004.)

Nuoruuteen keskittyneeseen Keula- työryhmään kuului edustajat nuorisotoimesta, sosiaalitoimesta, kouluterveydenhuollosta, työpajayhdistyksestä, koulusta ja seurakunnasta. Työryhmässä koottiin syrjäytymisehkäisyyn näkökulmasta solmukohdat ja niihin toimintamallit. Konkreettisesti kehiteltiin toimintatapoja, miten saattaa 6.luokkalaiset yläasteelle ja miten huolehtia yläasteelta toiselle asteelle siirtyvistä nuorista. Mietittiin myös keinoja tukea niitä 17-25-vuotiaita nuoria, jotka eivät ole koulussa eikä työssä. Toimintamallit koottiin kahteen kaavioon. Kaaviot ovat liitteessä 2. (Keula-hanke 2004.)

Ohjaamisen ammatillisissa erikoistumisopinnoissa teimme kehittämishankkeen yhdessä Keuruun yläaste-lukion opinto-ohjaajan kanssa. Hankkeen aiheena oli Ohjaukselliset haasteet toisen asteen oppilaitosten yhteistyössä Keuruulla; erityisenä painopisteenä nivelvaiheen ohjaus. Hankkeessa pohdimme mm. nivelvaiheessa toteuttavaa perusopetuksen lisäopetusta Keuruulla. Hankeraportissa totesimme, että lisäopetuksen toteuttamiseen tulisi kehittää paremmin toimiva malli. Lisäopetuksen opiskelijat tarvitsivat pikemminkin nykyistä enemmän henkilökohtaista ohjausta jatkokoulutus- ja ammatinvalintavaihtoehtoihinsa. Keuruulaisessa mallissa tulee selvittää myös niiden nuorten mahdollisuus osallistua koulutukseen, joiden peruskoulun päättämisestä on kulunut esimerkiksi kaksi - kolme vuotta. (Puukka & Yrjänä-Toivanen 2006.)

3 KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITTEET

Keuruun kaupunki on saanut **Onnistuvat opit -hankkeen** kautta rahoituksen koulutusvastaavan palkkaamiseen vuodelle 2007. Onnistuvat opit - hanke on rakentuu Nuorten kuntoutuskokeilussa saatujen tulosten pohjalle. Sosiaali- ja terveysministeriön tilaamassa Onnistuvat opit – juurruttamishankkeessa vakiinnutetaan 14 maakunnan alueella nuorten tukemiseen löydettyjä hyviä käytänteitä. Näiden toimintatapojen tulee perustua eri toimijoiden yhteistyöhön ja hallinnonalojen yhteiseen pitkäjänteiseen si-

toutumiseen. Käytänteiden tulee tukea 15-17-vuotiaiden nuorten opintojen siirtymävaiheen onnistumista. Käytänteiden tulee hankkeen jälkeen tulla osaksi kunnan omia palvelurakenteita, hanke päättyy vuoden 2007 lopussa.

Keuruun Onnistuvat opit - hankkeen toimintasuunnitelman mukaan koulutusvastaava toimii erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten yhdyshenkilönä oppimisen ja opiskelun kysymyksissä. Koulutusvastaava tekee työtä yhdessä koulu-, sosiaali- ja terveystoimen sekä muiden sidosryhmien kanssa. Koulutusvastaavan tehtävänä on ohjata opiskelijoita löytämään oma opinpolku yhteistyöverkostojen avulla, kohdeikäryhmänä on lapset ja nuoret päiväkotiiästä nuoruuteen, pääpaino toiminnassa on kuitenkin 15-17-vuotiaissa. Koulutusvastaava-malli juurrutetaan pysyväksi osaksi seutukunnan palvelujärjestelmää. Koulutusvastaavan työajasta puolet on nivelvaiheopinto-ohjaajan työtä, toisen puolen työstä muodostaa opinto-ohjaajan/erityisopettajan työ ammatillisella toisella asteella Keuruun yksikössä. (Yrjänä-Toivanen 2007)

Kehittämishankkeenani laadin toimenkuvan koulutusvastaavalle. Tavoitteenani oli selvittää, **millaisiksi työn sisällöt muotoutuvat**. Työn sisällöstä on laadittu karkea toimenkuva, jota oli tavoitteena lähteä elämään ja tarkentamaan. Esimerkiksi eri tahojen kanssa tehtävä yhteistyö tarkentui haastatteluissa (työvoiman paikalliset toimijat, Mäntän seudun koulutuskeskuksen opinto-ohjaaja jne).

Toisena tavoitteena oli selvittää, **millä tavalla kohderyhmä muodostuu**. Koulutusvastaavatyöhöni liittyen kartoitin väestökirjanpitoon pohjautuen, mihin keuruulaiset 1989 ja 1990 syntyneet nuoret ovat sijoittuneet. Lisäksi kuvaan nuorten kanssa tekemääni työtä elokuusta lokakuuhun 2007.

4 KOULUTUSVASTAAVAN TYÖN SISÄLTÖ

4.1 Toimenkuvan muotoutuminen

Onnistuvat opit - hanke tarjosi toiminnan kehittämisen tueksi prosessiohjaajakoulutusta. Prosessinohjaajakoulutuksen kaksi ensimmäistä jaksoa toteutui syksyllä 2006: ensimmäinen kaksi päivää elokuussa 2006 ja toinen kahden päivän jakso lokakuussa 2006. Näissä koulutuksissa vietiin eteenpäin alueellisia hankesuunnitelmia vuoropuhe-

lussa muiden Keski-Suomen alueen osahankkeiden kanssa. Keuruulta koulutuksiin on osallistunut minun lisäksi kaupungin sivistysjohtaja ja yläasteen erityisopettaja. Näiden koulutusten pohjalta on laadittu suunnitelma toimenkuvasta (liite 3), jonka pohjalta koulutusvastaavan työ käynnistyi vuoden 2007 alusta.

Toimenkuvaa tarkennettiin hankkeen toimintasuunnitelmaan tammikuussa 2007. Toimintasuunnitelman työstämiseen osallistui sivistystoimenjohtaja ja toisen asteen koulutusjohtaja. Toimintasuunnitelmassa toimenkuva tarkennettiin koskemaan varsinaista hankevuotta 2007.

Prosessiohjaajakoulutukseen 5.-6.2.2007 kutsuin mukaan Keuruulta yläkoulusta opinto-ohjaajan ja tukioppilastoiminnasta vastaavan opettajan, terveydenhuollosta opiskeluterveydenhoitajan, vapaa-aikatoimesta nuorisosiainhoitajan, sekä sosiaalitoimesta erityisnuorisotyöntekijän ja koulukuraattorin.

8.2.2007 kävin keskustelemassa Keuruun työvoimatoimiston ammatinvalinnan psykologin kanssa hänen toimenkuvastaan nuorten nivelvaiheessa. Pohdin myös hänen kanssaan Keulan palvelukarttojen toteutumista. 22.2.2007 haastattelin Keuruun työvoimatoimiston nuorten työvoimaneuvojaa hänen työnkuvastaan. Myös hänen kanssaan pohdimme Keulan palvelukarttoja.

Lisäksi toimenkuva on tarkentunut mm. seuraavissa keskusteluissa, palaverissa ja työryhmissä, koulutuksissa:

- 11.1. keskustelu opiskelijaterveydenhoitajan kanssa
- 17.1. Pirjo Tiluksen luento huolehtivan koulun haasteista (Opinto-ohjaajakoulutus)
- 18.1. Juhani Pirttiniemen luento opinto-ohjauksen ohjaamisen ajankohtaisista haasteista (Opinto-ohjaajakoulutus)
- 22.1. keskustelu Keuruun kaupungin sivistysjohtajan kanssa
- 29.1. Keuruun kaupungin erityisopettajien kokous
- 7.2. Keuruun toisen asteen koulutuksen johtoryhmän kokous
- 13.2. Keuruun nuorisotoimen johdolla nuorten kanssa toimivien työpalaveri
- 20.2 keskustelu Haapamäen yläkoulun opinto-ohjaajan kanssa
- 12.-13.3. Onnistuvat opit prosessiohjaajapäivät Heinolassa; ohessa keskustelut Keuruun yläkoulun erityisopettajan kanssa
- 29.3. keskustelu Keuruun kaupungin opinto-ohjaajien työnjaosta; Keuruun yläkoulun rehtori ja opinto-ohjaaja
- 30.3. Lasten ja nuorten johtoryhmän kokous
- 12.4. palaveri sivistysjohtajan kanssa
- 17.4. Työtoiminnan kehittämistyöryhmän kokous
- 19.4. Keuruun yläkoulun opinto-ohjaajan tapaaminen

- 24.4. Koulutuksesta työhön ryhmämenetelmästä koulutuspäivä opinto-ohjaajakoulutuksessa
- 25.4. Pekka Vanhasen luento julkisuudesta ja tietosuojasta (Opinto-ohjaajakoulutus)
- 26.4. palaveri Keuruun kaupungin sosiaalityöntekijöiden kanssa
- 4.5. keskustelu Mäntän seudun koulutuskeskuksen opinto-ohjaajan kanssa
- 4.5. palaveri sivistysjohtajan kanssa
- 7.5. Jyväskylän ammattiopiston ERVA-tiimin kehittämispäivä
- 29.5. Työtoiminnan kehittämistyöryhmän vierailut Kinnulassa ja Saarijärvellä
- 31.5. Palaveri Keuruun kaupungin opinto-ohjaajien työnjaosta; mukana opinto-ohjaajien lisäksi yläkoulun rehtori ja toisen asteen koulutusjohtaja
- 18.6. Palaveri Keuruun kaupungin opinto-ohjaajien työnjaosta; mukana opinto-ohjaajien lisäksi yläkoulun rehtori ja toisen asteen koulutusjohtaja

Päivittäisestä työajan käytöstä on tehty kirjauksia päivittäin. Lisäksi työtä on koottu yhteen kuukausittain toimenkuvan yläotsikoiden alle.

4.2 Kuvaus koulutusvastaavan toiminnasta kevätlukukaudella 2007

Yhteistyöverkoston luominen -> Toiminta moniammatillisissa verkostoissa:

Vuoden alussa koulutusvastaava kokosi prosessinohjaajiksi kymmenen työntekijän verkoston. Ensimmäiset yhteydenotot tapahtuivat puhelimitse, lisäksi koulutusvastaava laati hankkeen tavoitteista tiedotteen, jota lähetettiin sähköpostin liitteenä. Mukaan kutsutut osallistuivat helmikuussa Jyväskylässä prosessinohjaajapäiviin. Ko. päivillä erityisesti tarkasteltiin aiemmin Keula-hankkeessa luotuja palvelukarttoja ja hahmoteltiin yhdessä, mitä koulutusvastaavan työ Keuruulla voisi olla, ja mihin tarpeisiin sen tulisi vastata. Työvoimatoimiston edustajat eivät päässeet prosessinohjaajakoulutukseen, mutta koulutusvastaava kävi henkilökohtaisesti tapaamassa Keuruun työvoimatoimiston ammatinvalintapsykologia ja nuorten työvoimaneuvojaa. He kertoivat omasta toimenkuvastaan ja heidän kanssaan mietittiin koulutusvastaavan työtä ja Keula-kaavioita.

Lähinnä prosessinohjaajien kanssa käytyjen keskustelujen kautta välittyi tietoa niistä työryhmistä, joihin koulutusvastaavan olisi järkevä osallistua. Työryhmätyöskentely on ollut keskeinen osa kevään työtä. Työryhmätyöskentelyn kautta myös eri hallinnonalojen ammattilaiset ovat tulleet tutuiksi.

Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat myös lähialueen ammatilliset oppilaitokset. Jyväskylän ammattiopistoon yhteydet olivat jo valmiina aiemman opinto-ohjaajatyön

kautta. Jyväskylän ammattiopisto on aloittanut kehittämään käytäntöjä kuntakohtaisista yhteyshenkilöistä opintojensa keskeyttävien tai sitä miettivien nuorten kohdalla. Mäntän seudun koulutuskeskuksen opinto-ohjaajan kanssa sovittiin yhteisistä käytännöistä.

Toiminnan kehittäminen ja toiminnan dokumentointi

Koulutusvastaava on kirjannut työn sisältöä päivittäin; lisäksi kuukausittain on tehty yhteenvetoa työstä sisältöalueittain. Koulutusvastaava on osallistunut hankkeen järjestämiin koulutuspäiviin Heinolassa, Tampereella ja Helsingissä. Lisäksi hän on opiskellut opinto-ohjaajaopintoja Jyväskylän ammattikorkeakoulussa, koulutukseen liittyvät opintotehtävät on liitetty palvelemaan hanketyötä. Koulutusvastaava on osallistunut myös Helmi-seminaariin Hämeenlinnassa ja Ymmärsinkö oikein, kielelliset vaikeudet nuoruusiässä – koulutukseen Jyväskylässä sekä Länsi-Suomen läänin työpajapäiviin Tampereella.

Koulutusvastaavan työn sisällöstä on keskusteltu kuukausittain sivistysjohtajan kanssa.

Yhteistyö perusopetukseen ja lukio-opetukseen

Koulutusvastaava on tehnyt tiivistä yhteistyötä Keuruun yläkoulun erityisopettajan sekä Keuruun kaupungin opinto-ohjaajien kanssa. Hän on osallistunut oppilashuoltotyöryhmien kokouksiin Keuruulla ja Haapamäellä. Lisäksi hän on pitänyt molemmissa yläkouluissa opinto-ohjaustunteja. Koulutusvastaava osallistui Keuruun yläkoulun 8-luokkalaisten vanhempainillan vetämiseen.

Koulutusvastaava toteutti 7-luokkalaisille suunnatun läksyklubin yhdessä kaupungin nuorisotoimen kanssa. Läksyklubi kokoontui kevään viimeisen jakson ajan kerran viikossa, toimintaa osallistui viisi oppilasta. Läksyklubitoimintaa jatketaan syyslukukaudella. Koulutusvastaava on osallistunut lukio-opiskelijoiden opintojen tukemiseen tekemällä mm. luki-testejä tarvittaessa.

Nuorten pudokkaiden tavoittaminen

Vuoden alussa koulutusvastaava kartoitti työn pohjaksi keuruulaisten nuorten olinpaikat. Kartoituksen mukaan 1989 ja 1990 ikäluokissa on noin kymmenen nuorta, joiden olinpaikasta kukaan viranomainen ei tiedä. Keinoja näiden nuorten tavoittamiseksi on

mietittävä mm. sosiaalitoimen kanssa yhdessä. Näiden nuorten tavoittaminen tässä vaiheessa on hankalaa, elleivät he itse hakeudu jonkin palvelun piiriin. Tämän vuoksi pitäisi olla jokin ennalta sovittu käytäntö, miten nuoret pidetään seurannassa jo perusopetuksen päättötodistuksen saamisen jälkeen

Keuruun kaupungin opinto-ohjaajien kanssa on sovittu työnjaosta toisen asteen nivelvaiheessa olevien nuorten ohjauksesta. Tähän liittyen laadittiin tiedote, joka jaettiin jokaiselle perusopetuksen päättäneelle nuorelle päättötodistuksen mukana.

Koulutusvastaava osallistui viiden nuoren jatkopolun suunnitteluun kevään aikana.

Elinkeinoelämän kanssa tehtävä yhteistyö

Yhdellekään nuorelle ei ole räätälöity työelämäpolkuja. Yritysten kanssa tehtävää yhteistyötä on sivuttu työtoiminnan kehittämistyöryhmässä. Tulevaisuudessa on mietittävä, miten Keuruulla kartoitetaan ne yritykset, jotka olisivat valmiita työllistämään erityistukea tarvitsevia, olivat he sitten nuoria, mielenterveyskuntoutujia tai vammaisia.

Opinto-ohjaustyö nuorten ammatillisessa koulutuksessa Jyväskylän aikuisopiston Keuruun yksikössä

Jyväskylän aikuisopiston Keuruun yksikössä on keväällä 2007 opiskellut noin 60 nuorta lähihoitajatutkintoa ja 10 nuorta datanomitutkintoa. Keuruun yksikön nuorten ryhmiin on ollut vähän ensisijaisia hakijoita, joten opiskelemaan ovat päässeet kaikki halukkaat. Tämän vuoksi oppimisvaikeuksia ja elämänhallinnan vaikeuksia on keskimääräistä enemmän. Koulutusvastaava on pitänyt opinto-ohjaustunteja oppimisvaikeuksista, koulutusvalinnoista, jatko-opinnoista. Yksittäisten opiskelijoiden kanssa keskusteluja on ollut päivittäin. Koulutusvastaava on laatinut opiskelijoille yksilöllisiä opiskelusuunnitelmia.

Koulutusvastaava on esitellyt Keuruun yksikön ja koko Jyväskylän ammattiopiston koulutustarjontaa lähialueen yläasteilla. Hän on osallistunut Jyväskylän ammattiopiston opo-tiimiin ja ERVA-tiimiin (erityisopetuksesta vastaavat). Hän on ollut mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa erilaisia opinpolkuja Keuruun yksikössä, esimerkiksi kahden tutkinnon opinnot ja seutulähtöisen oppimisen hanke, jossa pääpaino on työssäoppimisessa.

4.3 Koulutusvastaavan toimenkuva syyslukukaudella 2007

Syksyksi 2007 on laadittu seuraava karkea toiminnan kuvaus.

Toiminta moniammatillisissa verkostoissa

Työryhmät:

- Prosessinohjaajat: -> Keulakarttojen päivitys ja tiedon levittäminen
- Työtoiminnan kehittämistyöryhmä -> sivistystoimen edustajana työryhmässä; tavoitteena laatia suunnitelma erityistyöllistämisestä 31.10.07 mennessä
- Nuorten palvelut – työryhmä -> tavoitteena koota nuorten palvelut toiselta asteelta eteenpäin
- Lasten ja nuorten johtoryhmä
- Toisen asteen koulutuksen johtoryhmä
- Keuruun ammatillisen koulutuksen johtoryhmä
- yksittäisten nuorten ympärille kootut verkostot (mukana olijana tai kokoajana)

Toiminnan kehittäminen ja toiminnan dokumentointi

- hankkeen koulutuspäivät
- hankkeen loppuraportin laatiminen
- opinto-ohjaajakoulutuksen loppuunsaattaminen
- pöytäkirjat, raportit, oman toiminnan dokumentointi

Yhteydenpito perusopetukseen ja lukio-opetukseen

- yhden 9-luokan opinto-ohjaus Keuruun yläkoulussa
- lisäopetuksen suunnittelu ja toteutuksessa mukana oleminen
- läksyklubit Keuruu ja Haapamäki
- OHR Keuruu ja Haapamäki

Nivelvaiheessa olevien nuorten seuraaminen ja ohjaus

- käytännön kehittäminen Keuruulle nivelvaiheessa olevien nuorten seuraamiseksi
- nuorten kanssa työskentely ja tukeminen eteenpäin; ohjattavia 5-10?

Elinkeinoelämän kanssa tehtävä yhteistyö

- suunnittelu, mikä taho ja miten kartoitetaan Keuruulla käytössä olevat yritykset; näkökulmana koko erityistukea tarvitsevat (syrjäytymisuhan alla olevat nuoret, vajaakuntoiset jne. vrt. työtoiminnan kehittämistyöryhmä)

Opinto-ohjaustyö (ja erityisopettajan työ) nuorten ammatillisessa koulutuksessa Jyväskylän aikuisopiston Keuruun yksikössä

- syksyllä 2007 kolme alkavaa nuorten ammatillisen koulutuksen ryhmää; lähihoitajaryhmä levyseppähitsaajaryhmä ja datanomiryhmä (yhteensä noin 30 opiskelijaa)
- jatkavia lähihoitajaopiskelijoita on noin 30
- ➔ nuorten ammatillisessa koulutuksessa Keuruulla noin 60 ohjattavaa nuorta
- opinto-ohjaajana kahden tutkinnon opinnoissa, seutulähtöisessä oppimisessa ja lukio - ammatillinen yhdistelmäutkinnossa

Syksyn 2007 toimenkuvassa on vielä paljon hanketyöhön liittyvää dokumentointia ja raportointia. Hankevuoden jälkeen työaika vapautuu muuhun käyttöön, esimerkiksi yksittäisten nuorten kanssa tehtävään työhön.

4.4 Koulutusvastaavan työ nuorten kanssa syksyllä 2007

Asiakasryhmää pyrittiin tavoittamaan kartoittamalla nuorten olinpaikat tammikuussa 2007. Kartoituksen pohjalta mietittiin rekisterin ylläpitämistä Keuruun kaupungin 15-24-vuotiaista nuorista. Tällaisen rekisterin kokoaminen ja ylläpitäminen osoittautui hyvin työlääksi. Rekisterin laillinen ylläpitäminen vaatisi myös työmäärän, joka on ehkä liian iso verrattuna siitä saatavaan hyötyyn.

Elokuun ja lokakuun välisenä aikana 2007 koulutusvastaava tapasi kahdeksan keuruulaisnuorta nivelvaiheasioissa. Nämä kahdeksan nuorta ohjautuivat koulutusvastaavalle perusopetuksen opinto-ohjaajana, ammatillisen koulutuksen opinto-ohjaajan tai koulukuraattorin ja sosiaalitoimen kautta. Lisäksi neljän nuoren asioista keskusteltiin sosiaalitoimen tai koulutoimen työntekijän kanssa.

Kolmen nuoren kohdalla opinnot toisella asteella keskeytyivät alkuvaiheessa. Heidät tavattiin yhdessä vanhempien kanssa ja ohjattiin työvoimatoimistoon.

Yhden nuoren kanssa tavattiin viikoittain tavoitteena saada perusopetus suoritettua. Yhden nuoren kohdalla tehtiin yhteistyötä perusopetuksen kanssa lisäopetuksen suorittamisessa. Kuntouttavan työtoiminnan työntekijän kanssa yhdessä tavattiin kaksi nuorta; heidän kohdallaan mietittiin keskeytyneet perusopetuksen suorittamista ja keskeytyneen ammatillisen koulutuksen suorittamista.

Samantyyppistä nivelvaihettyötä koulutusvastaava teki myös toisessa roolissaan Jyväskylän aikuisopiston Keuruun yksikön opinto-ohjaajana/erityisopettajana. Viiden nuoren kohdalla tavattiin vanhempia ja verkostoa, jotta opinnot saataisiin sujumaan.

4.5 Koulutusvastaavan työn vaihtoehdot hankevuoden jälkeen

Koulutusvastaavan työnkuvasta laadittiin kaksi vaihtoehtoista mallia syyskuussa 2007. Mallit eroavat siinä, onko koulutusvastaava toimijana vain Keuruun kaupungin palveluksessa vai liitetäänkö työhön myös Jyväskylän aikuisopiston Keuruun yksikössä tehtävä työ.

Malli 1

➔ työsuhteessa kaupunkiin

Ennaltaehkäisevä työ = työ yläasteikäisten parissa	Verkostot	Nivelvaihtotyö
<ul style="list-style-type: none"> • opinto-ohjauksessa mukana yläasteilla sekä Keuruulla että Haapamäellä • siirtymätyöskentely, esim. pienryhmä viim. 8-lk alkaen; yhteistyössä koulukuraattorin, erityisopettajien kanssa • pointtiklubi nuorisotoimen kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuminen eri hallinnonalojen työryhmiin, kokouksiin; sos.toimi, nuorisotoimi, erityispalveluyksikkö • Lasten ja nuorten johtoryhmä • Keuruun ammatillisen koulutuksen johtoryhmä • Toisen asteen koulutuksen johtoryhmä • Keula palvelukarttojen päivitys nuorten osalta 	<ul style="list-style-type: none"> • yhteydet ammatillisiin oppilaitoksiin • yhteys työvoimatoimistoon • 15-24-vuotiaiden seuranta -> seurantarekisteri, jolloin tiedetään suht. tarkasti nuorten olinpaikat • perusopetuksesta jälkiohjauslistat käyttöön; tietoa siitä, mihin nuoret ovat hakeutuneet
<ul style="list-style-type: none"> • YKSILÖLLINEN NUORTEN OHJAAMINEN JA TUKEMINEN (erityistä tukea tarvitsevat nuoret perusopetuksesta toiselle asteelle) 		

Kommentteja (mm. prosessinohjaajien tapaamisessa):

- riittääkö työtä koko virkaan?
- olen ajatellut, että koulutusvastaava työ painottuu yläasteen jälkeiseen aikaan
- yläasteen opo tekee opinto-ohjaajan työtä yläasteella, koulutusvastaava voi tukea niitä, joilla on hankaluuksia
- pointtiklubissa tarvitaan koulutusvastaavan työpanos

- työ on sidottu sinne, mistä nuoret lähtee -> mahdollisuus oppia tuntemaan jo ennen nivelvaihetta
- opopalvelujen tarjoaminen Aromaan erityiskoululle; voisiko olla koulutusvas- taavan työtä?

Malli 2

- ➔ työsuhteessa Keuruun yksikköön
- ➔ kaupunki ostaa nivelvaihepalvelut

Verkostot	Nivelvaihtö	Opinto-ohjaus/erityisopetus Keuruun yksikössä
<ul style="list-style-type: none"> • yhteydenpito yläasteelle, erityisesti 9-lk, OHR-työskentely, opot • osallistuminen eri hallinnonalojen työryhmiin, kokouksiin; sos.toimi, nuorisotoimi, erityispalveluyksikkö • Lasten ja nuorten johtoryhmä • Keuruun ammatillisen koulutuksen johtoryhmä • Toisen asteen koulutuksen johtoryhmä 	<ul style="list-style-type: none"> • yhteydet ammatillisiin oppilaitoksiin • yhteys työvoimatoimistoon • 15-24-vuotiaiden seuranta, ei rekisteriä ➔ yhdyshenkilönä oppilaitoksiin • perusopetuksesta jälkiohjauslistat käyttöön; tieto siitä, mihin nuoret ovat hakeutuneet 	<ul style="list-style-type: none"> • nuorten ammatillinen koulutus • aikuisten ammatillinen koulutus • n.2/3 työajasta
<p>• YKSILÖLLINEN NUORTEN OHJAAMINEN JA TUKEMINEN (perusopetuksesta päässeet; eivät ole toisella asteella tai ovat keskeyttäneet toisen asteen koulutuksen)</p>		

Kommentteja:

- työ sidottu sinne, minne nuoret on menossa
- erityistukea tarvitsevia nuoria hakeutuu paljon Keuruun yksikköön, koska sinne on helppo päästä; työtä voidaan jatkaa ja tehdä yksikössä
- yhteys Jyväskylän ammattiopistoon on luonnollinen, koska opo kuuluu opotiimiin ja erityisopettajien tiimiin -> tiedonvaihto on luontevaa (koskien Jyväskylässä opiskelevia keuruulaisia)
- luonteva yhteys ammattiopistossa tehtävään nivelvaihekäytäntöjen kehittämistyöhön
- mahdollisesti ”eturistiriitoja”? <- työ sidottu Jyväskylän ammatti- ja aikuisopistoon-> kiinteä yhteys oltava myös Mäntänseudun koulutuskeskukseen, Ähtärin ammatti-instituuttiin, Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskukseen

Mallit esitettiin sivistysjohtajalle 19.9.2007. Niitä pohdittiin myös prosessiohjaajien palaverissa 3.10. sekä Keuruun opinto-ohjaajien palaverissa 11.10. Tulevasta toimenkuvasta käytiin keskustelua myös toisen asteen johtoryhmän kokouksessa 22.10.2007. Malli muokkaantui myös sivistysjohtajan, toisen asteen koulutusjohtajan ja Keuruun yksikönjohtajan palavereissa.

5 POHDINTA

Keuruun kaupungissa ei ole aiemmin ollut toimijatahoa, jonka vastuulla olisi huolehtia nivelvaiheessa olevista nuorista. Keuruun työvoimatoimisto on ainoa alueen palvelu nuorille, jotka eivät ole päässeet toisen asteen koulutukseen tai keskeyttävät koulutuksen. Yläkouluilla on ollut lisäopetusta, mutta se ei ole tavoittanut riittävästi niitä nuoria, jotka kaipaisivat jatko-opintovalmiuksiensa täydentämistä.

Koulutusvastaavan työ on uusi työ, johon ei ole ollut valmista toimenkuvaa. Koulutusvastaava toimii monenlaisissa liittymäkohdissa; eri hallintokuntien välissä ja myös kahden eri työnantajan välissä. Kevään aikana on ollut myös jonkin verran muutosvastarintaa. Kaupungissa ei oikein tiedetä, miten eri nuorten kanssa toimijoiden työnkuvat rakentuvat ja miten oma paikka muuttuu uuden toimijan myötä. Keuruulla on monta toimijaa erityisnuoria tukemassa perusopetuksen jälkeen. Koulutusvastaava toimii opiskelun ja uraohjauksen ammattilaisena tässä kentässä.

Puolen vuoden aikana uuden toimijan olemassa olo on tullut tutuksi Keuruulla eri yhteistyötahoille. Vielä toki ihmetellään, mikä koulutusvastaavan tehtävä oikeastaan on. Mutta esimerkiksi sosiaalitoimesta kuitenkin soitetaan ja kysytään, olisiko tämä nyt sellainen asia, jossa koulutusvastaava voisi olla mukana. Koulutusvastaavan työnkuva voi myös paisua liian laajaksi, kun kentällä ymmärretään uusi resurssi. Tämän vuoksi olisi tärkeää kyetä määrittelemään toimenkuva riittävän tarkasti. Toimenkuvan tarkkaa määrittelyä puoltaa myös se, että koulutusvastaavan työstä suuri osa on työtä verkostoissa eri hallinnonalojen työntekijöiden kanssa. Tämä työ pohjautuu ihmisten tuntemiseen ihmisinä. Työ pitäisi kyetä määrittelemään niin, että sitä pystyy tekemään, vaikka työntekijä vaihtuu.

Erityistä tukea tarvitsevien nuorten ohjaaminen on moniammatillista yhteistyötä, jossa tarvitaan opinto-ohjauksen lisäksi mm. työvoimahallinnon, nuorisotoimen ja sosiaali-toimen osaajia. Onnistuvat Opit – hankkeen aikana Keuruulla tämä yhteistyö sai uusia muotoja. Yhteistyön periaatteet pitää kirjata paikalliseksi ohjauksen toimintastrategiaksi. Tämä mahdollistaa käytäntöjen jatkumisen, vaikka työntekijät vaihtuvat. Keuruun Keula-palvelukartat voivat toimia lähtökohtana strategialle.

Syksyn 2007 neuvotteluissa Keuruun kaupungin sivistysjohtajan, toisen asteen koulutusjohtajan ja Keuruun yksikön yksikönjohtajan kanssa koulutusvastaavan työ on päätetty liittää tiiviimmin vain toiselle asteelle. Näin toteutetaan Keuruun toisen asteen koulutuksen kehittämissuunnitelmaa. Työnkuvassa vähenee ennaltaehkäisevä työ yläasteilla ja lisääntyy lukion opiskelijoiden tukeminen. Uutena osa-alueena mukaan tulee ammatillisen aikuisopiskelijan tukeminen. Hahmotelma työnkuvasta vuoden 2008 alusta on liitteessä 4.

Hankevuoden aikana todettiin, että koulutusvastaavan työnkuvaan ei istu Keuruulla esimerkiksi Jahnukaisen kuvaama siirtymätyö. Koettiin, että yläkoulun puolella on jo riittävästi toimijoita. Onnistuneessa siirtymässä toiselle asteelle erityinen merkitys on yläasteella tapahtuvalla oppilaan yksilöllisellä tukemisella. Näitä tukitoimia Keuruulla olisi syytä vahvistaa.

Koulutusvastaavan toimenkuvassa on selkeästi aineksia aiemmissa hankkeissa kuvattua ”siirtymäkoordinaattorin” työstä. Koulutusvastaavan työssä on myös mukana kaksi ulottuvuutta: yksittäiseen nuoreen kohdistuva ohjaustoiminta ja toisaalta itse palvelujen koordinointi ja organisointi. Aivan paikallinen sovellus on se, että nivelvaiheopinto-ohjaus on yhdistetty ammatillisen puolen opinto-ohjaukseen. Kun paikkakunnalla toiselle asteelle siirtyvien nuorten määrä on vähäinen, tällainen yhdistelmä on ihan mahdollinen ja toimiva. Toinen mahdollisuus olisi yhdistää nivelvaiheen opinto-ohjaajan työ omana resurssinaan esimerkiksi perusopetuksen opinto-ohjaajan työhön. Tämä mahdollisuus olisi asiallista hyödyntää niillä paikkakunnilla, joissa oppilasmäärän laskun myötä opinto-ohjaajalle ei riitä enää koko toimea tai joissa opinto-ohjaus on yhdistetty aineenopettajan työhön.

Koulutusvastaavan työssä riittää vielä kehittämistä; oman työnsä vaatii seurantajärjestelmän kehittäminen 15 -17 - vuotiaiden nuorten polkua tukemaan. Yksi mahdollisuus

olisi poimia ikäluokka väestökirjanpidosta ja kysellä oppilaitoksista siellä opiskelevat nuoret. Listoja vertailemalla löytyisivät mahdolliset pudokkaat. Rekisterin ajantasainen ylläpitäminen on erittäin työlästä. Toiselle asteelle sitoutumattomat nuoret tai siellä keskeyttäneet saadaan riittävän tarkasti selville olemalla yhteyksissä niihin oppilaitoksiin, johon nuoret ovat siirtyneet. Kun oppilaitoksissa tiedetään kunnan käytäntö, he mielellään huolehtivat, että nuori pääsee kotikuntansa ohjauksen piiriin. Erityisen tärkeää on myös toimia yhdessä perusopetuksen opinto-ohjaajien kanssa. Kesällä ilmestyvien jälkiohjauslistoissa on tiedot, mihin oppilaitoksiin nuoret ovat menneet. Viimeistään niveltietopalavereissa selviää, ovatko nuoret ottaneet paikan vastaan.

Riittävät tukitoimet nuorelle mahdollistaa vain se, että esimerkiksi ammatillisen koulutuksen keskeyttämisuhka tiedettäisiin kotikunnassa mahdollisimman varhain. Toisaalta ei riitä se, että nuoret tavoitetaan. Kunnassa tulisi olla myös ohjauksellisia palveluja ja myös paikkoja, joissa nuoret voisivat järkevästi ja mielekkäästi käyttää vuoden ennen toiselle asteelle hakeutumista. Monen nuoren kohdalla tarvittaisiin järkevää toimintaa myös siinä vaiheessa, kun opinnot toisella asteella ovat keskeytyneet tai valmistumisen jälkeen ei löydy mielekkästä työpaikkaa. Hyviä kokemuksia ja käytänteitä on luotu esimerkiksi työpajatoiminnassa.

Työtoiminnan kehittämistyöryhmässä Keuruulla kehitetään sosiaalista työllistämistä; tässä kehittämisessä on myös vahvasti mukana nuorten työpajatoiminta jossain muodossa. Pienellä paikkakunnalla resurssien yhdistäminen on järkevä tapa toimia, kun asiakasmäärät ovat kuitenkin aika pieniä. Työpajatoimintaan voisi yhdistää myös koulutuksellista yhteistyötä perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen kanssa. Uuden ESR- rahoituskauden myötä työpajatoiminnan kehittämiseen on saatavissa myös tukea.

Jyväskylän aikuisopiston Keuruun yksikössä voitaisiin myös toteuttaa Opetushallituksen kokeiluna käynnistämää ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta. Jyväskylän ammattiopistossa toteutetaan koulutusta OHVA - koulutuksen nimellä. Koulutuksen sijaitseminen 60 kilometrin päässä Jyväskylässä ei palvele keuruulaisia nuoria. Kun esimerkiksi nuori keskeyttää opinnot Jyväskylässä, niin alan kiinnostamattomuuden lisäksi syynä useimmiten on myös raskas kulkeminen Jyväskylään.

Nivelvaiheen joustavaan sujumiseen on Suomessa kehitetty hyvin paljon erilaisia malleja ja palveluja. Kun kunnassa mietitään siirtymävaiheen tukemista, näihin aiemmin hyviksi todettuihin menetelmiin pitää paneutua. Tulee olla aikaa lukea hankeraportteja ja tehdä tutustumiskäyntejä. Kuntien koot ja palvelurakenteet ovat kuitenkin niin erilaisia, että tukitoimet on räätälöitävä omaan kuntaan sopiviksi, jotta ne jäävät elämään.

LÄHTEET

- Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää. Varhainen puuttuminen koulussa. Juva: PS-kustannus.
- Hätälä, J. 2007. Luento Onnistuvat opit prosessinohjaajien kokoontumisseminaarissa Heinolassa 13.3.2007.
- Hämäläinen-Luukkainen, J. 2004. Nivelvaiheen nuoret ja yhteistyö. Jyväskylän kaupungin opetusviraston julkaisusarja A 11:2004.
- Jahnukainen, Markku. 2005. Ensimmäinen siirtymä onnistuu. Teoksessa Koskinen, T. (toim.) Saattaen omille teilleen. Kokemuksia siirtymätyöskentelyn haasteista ja mahdollisuuksista. Worth the Work-projekti. Hämeen ammattikorkeakoulu, 35 – 57.
- Jäppinen, T. 2007. Varhainen puuttuminen. Väärin ymmärretty Varpu? Socius 2/2007
- Keula - hanke 2004. Keuruun lasten ja nuorten palvelujen kehittämishanke. Loppuraportti.
- Konttinen, T. & Heino, M. 2005. Keuruun seudun osaamisrakenne ja osaamisen painopisteet – selvitys. Keuruun koulutusmalli – hanke. Kehittämisyhtiö KeuLink Oy. Art Linearis. Sarja B 205.
- Koulutus ja tutkimus 2003-2008. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriö
- Linnakangas, R. & Suikkanen, A. 2004. Varhainen puuttuminen. Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:7
- Nummenmaa, A R. 2004. Moniammatillisen ohjauskulttuurin kehittäminen. Teoksessa Kasurinen H. (toim.) Ohjausta opintoihin ja elämään – opintojen ohjaus oppilaitoksessa. Opetushallitus, 113 – 122.
- Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio. 2005. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:33.
- Puukka, H. & Yrjänä-Toivanen, K. 2006. Ohjaukselliset haasteet toisen asteen oppilaitosten yhteistyössä Keuruulla. Kehittämishanke. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Ohjaamisen ammatilliset erikoistumisopinnot.
- Suikkanen, A., Martti, S. & Linnakangas, R.. 2004. Homma hanksaan. Nuorten kuntoutuskokeilun arviointi. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:5.
- Toisen asteen koulutuksen kehittämissuunnitelman vuoteen 2010. 2006. Keuruun koulutusmalli – hanke. Keuruun kaupunki.
- Vehviläinen, J. 2006. Nuorten osallisuushankkeen hyvät käytännöt. Opetushallitus.
- Yrjänä – Toivanen, K. 2007. Toimintasuunnitelma. Keuruun seutukunta. Onnistuvat opit. Sosiaalikehitys Oy.

Ålander, T. Sillanpää, K. 2007. Keuruun koulutusmalli – hankkeen ulkopuolinen arviointi. TK –EVAL

Liite 1. Nivelvaiheen haasteet ja kehittämishdotukset

Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa ilmenevät haasteet ja ongelmat.

(Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio 2005, 64-74.)

1. *Edelleen liian moni perusopetuksen tai lisäopetuksen päättäneistä ei jatka opiskeluaan tai keskeyttää toisen asteen opintonsa*

Vuosittain noin 3 000 nuorta jää koulutusjärjestelmän ulkopuolelle. Nuorten taustat ja syyt koulutuksen ulkopuolelle jäämiseen ovat hyvin yksilöllisiä. Siksi heidän tarvitsemansa tuki ja ohjaus on hyvin yksilöllistä

2. *Ongelmien riittävän varhainen tunnistaminen haasteellista*

Suurimmassa vaarassa keskeyttää opintonsa ja syrjäytyä ovat lapset ja nuoret, joilla ei ole riittävästi kodin tukea, rahallista tai sosiaalista. Huono perusopetuksen päättötodistus on hyvin usein ennustettavissa jo varhaisessa vaiheessa. Se ilmenee poissaolojen lisääntymisenä, alhaisena koulumenestyksenä tai sen poikkeuksellisenä heikkenemisenä, tunneilla häiriköintinä, vetäytymisenä tai masentuneisuutena. Oppimisvaikeuksia kasaantuu enemmän pojille. Osa näistä nuorista jää kokonaan yhteiskunnan toimintojen ulkopuolelle ja he ovat vaikeasti tavoitettavissa. Kouluilla ei ole riittävästi voimavaroja esimerkiksi hakevaan toimintaan. Kouluilla on vähän mahdollisuuksia havaita ongelmia riittävän ajoissa ja puuttua tämän-tyyppisiin ongelmiin.

3. *Osalla perusopetuksen päättävistä puutteelliset jatko-opintovalmiudet*

Pisa-arvioinnin mukaan Suomessa noin 6 % perusopetuksen päättäneistä nuorista omasi puutteelliset perustaidot matematiikan, lukutaidon, luonnontieteiden ja ongelmanratkaisutaitojen osa-alueilla. Näillä nuorilla on keskimääräistä suurempi todennäköisyys keskeyttää opintonsa lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa puutteellisten perusvalmiuksien takia.

4. *Erityisopetusta tai muutoin erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden/opiskelijoiden määrän voimakas kasvu*

Viime vuosina erityisopetukseen otettujen tai siirrettyjen osuus on lisääntynyt jatkuvasti. Tähän on myös vaikuttanut se, että erityistuen tarpeen tunnistaminen on parantunut. Tuen tarpeessa olevien määrä kasvaa kuitenkin nopeammin kuin tarpeeseen kyetään vastaamaan. Perusopetuksessa erityistä tukea saavat oppilaat hakeutuvat useimmiten ammatilliseen koulutukseen. Myös lukiokoulutuksessa eri-

tyistä pedagogista tukea tarvitsevien määrä on lisääntynyt. Erityisopetusta on luki-
oissa järjestetty, mutta ei riittävästi.

5. *Perusopetuksessa vähän käytäntöpainotteisuutta*

Perusopetuksessa korostuu edelleen kuuntelemalla ja näkemällä oppiminen, vaika osa lapsista oppisi parhaiten tekemällä ja kokeilemalla. Perusopetuksen tulisi antaa yhtä lailla valmiuksia ammatillisessa koulutuksessa opiskeluun kuin lukio-opintoihin. Perusopetuksen oppisisällöissä on varsin vähän työelämätietoutta ja ammatinvalintaa käsitteleviä osuuksia. Myöskään työ- ja elinkeinoelämä ei ole riittävän kiinnostunut perusopetuksesta. Taito- ja taideaineiden hyödyntämisellä voitaisiin motivoida nuoria siirtymään ammatilliseen koulutukseen.

6. *Perusopetuksen oppilaanohjauksen kehittämistarpeet*

Perusopetuksen ohjaus toimii paremmin lukiokoulutuksen suuntaan. Perusopetuksen haaste on perehdyttää nuoria työelämään ja ammatteihin niin, että oppilaan jatkokoulutuksellinen ja siihen liittyvä ammatillinen suuntautuminen selkiintyisi nykyistä paremmin. Nuoren kannalta olisi tärkeää luoda tulevasta jatkovalinnasta pitkäaikainen prosessi, jossa ratkaisut kypsyvät viimeisen vuoden kuluessa, tämä vaatisi ohjauksen tasaisempaa jakautumista perusasteen viimeisiin vuosiin.

7. *Perusopetuksen lisäopetusta järjestetään liian vähän*

Lisäopetusta tarjotaan pääasiassa enää suurilla paikkakunnilla ja monella seutukunnalla vain kansanopistoissa. Lisäopetus myös painottuu monesti perusopetuksen arvosanojen korottamiseen ja lukiovalmiuksien parantamiseen, jolloin yhteydet alueen ammatilliseen koulutukseen on ollut vähäisiä.

8. *Lisäopetus ei vastaa riittävästi oppilaiden yksilöllisiä tarpeita*

Usein lisäopetuksessa pitäydytään luokkamuotoisissa ratkaisuisissa, vaikka opetussuunnitelma antaisi mahdollisuudet yksilöllisten opinto-ohjelmien tekemiseen. Opetussuunnitelmassa tulisi olla varattu riittävästi aikaa myös oppilaiden yleisten elämäntaitojen kehittämiseen.

9. *Lisäopetukseen hakeutumiselle määritelty perusopetuksen päättämistä koskeva takaraja liian tiukka*

Lisäopetukseen voidaan ottaa nuori, joka on saanut perusopetuksen päättötodistuksen saman tai edellisenä vuonna. Monessa tapauksessa esim. työvoimatoimistoilla tulisi olla mahdollisuus ohjata nuori lisäopetukseen vielä 1-2 vuotta kestäneen työ-/työttömyysjakson jälkeen.

10. *Lisäopetuksen rahoitusmalli rajoittaa joustavien ja yksilöllisten lisäopetusjärjestelyjen lisäämistä*

Rahoitusjärjestelmä kannustaa opetuksen järjestäjiä ottamaan opiskelijoita perinteisen lukuvuosirytmien mukaisesti, koska lisäopetuksessa ei ole käytössä tammi-kuun laskentapäivää. Esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa syyskuun laskentapäivän jälkeen lisäopetukseen hakeutuu toisen asteen koulutuksen keskeyttänyt nuori, lisäopetuksen järjestäjä ei saa ko. oppilaan kohdalta koko lukuvuoden keskeisestä opetuksesta oppilaskohtaista valtionosuutta lainkaan.

11. Perusopetuksen päättäneiden ja lisäopetuksen suorittaneiden seuranta hajanaista

Kaikista vaikeimmin ovat seurattavissa ne nuoret, jotka eivät vastaanota saamaansa koulutuspaikkaa, keskeyttävät opintonsa heti alussa tai eivät hae mihinkään heti perusopetuksen jälkeen. Alle 17-vuotiaat oppivelvollisuutensa suorittaneet nuoret eivät kuulu virallisesti minkään seurantajärjestelmän piiriin.

12. Heikko lähtötaso, opiskeluvaikeudet ja motivaatio-ongelmat lukio-opinnoissa

Lukiokoulutukseen yleisin sisäänpääsyn keskiarvoraja on seitsemän, osa koulutuksen järjestäjistä ottavat opiskelijoiksi kaikki hakeneet. Lukio-opiskelu painottuu teoreettisiin opintoihin ja perusopetuksen opintomenestys ennakoi opinnoista selviytymistä. Heikolla keskiarvolla lukio-opintonsa aloittaneilla on suuri todennäköisyys keskeyttää opintonsa.

13. Maahanmuuttajanuoret eivät hakeudu lukio-opintoihin

14. Ammatillisen koulutuksen aloittaa liian pieni osuus ikäluokasta

Työvoimatarve joillakin aloilla on suurempi kuin aloille hakeutuneet. Osaksi tämä johtuu siitä, että nämä alat eivät kiinnosta nuoria. Mutta syynä voi olla myös esimerkiksi se, että perusopetuksen opinto-ohjaajille ei ole riittävästi valmiuksia antaa ammatillisesta koulutuksesta ja ammattiosaajien työtehtävistä riittävää ja ajantasaista kuvaa. Myös joidenkin vanhempien asenteet ammatillista koulutusta kohtaan ohjaavat nuoria lukioon, vaikka nuoren edellytykset ja kiinnostus olisi enemmän suuntautunut ammatilliseen koulutukseen.

15. Ammatillisen koulutuksen keskeyttää liian moni

Eryteisesti sellaisiin keskeyttämiseen, jotka johtuvat epäonnistuneesta koulutusvalinnasta, liian korkeasta vaatimustasosta tai taloudellisista vaikeuksista, olisi kyettävä vaikuttamaan. Opintojen keskeyttäminen on suurinta alkuvaiheessa. Osa nuorista kokee ammatillisen opiskelun liian vaativaksi teoreettisesti. Näille nuorille tulisi tarjota mahdollisuus opiskelun valmiuksiensa parantamiseen ja perustietojen täydentämiseen. Ammatillisen koulutuksen yhteydessä olevalle ohjaavalle ja valmistavalle koulutukselle on eri puolilla maata nähty olevan suuri tarve.

16. Ammatillisessa koulutuksessa riittämättömästi opintojen ohjausta, opiskelija-huolto- ja muita tukipalveluja

Ammatillisessa koulutuksessa päätoimisilla opinto-ohjaajilla on keskimäärin 500 ohjattavaa.

40 % ammatillisen koulutuksen opiskelijoista kokee, että he eivät ole saaneet riittävästi tukea opintoihinsa. Lisäksi ammatillisen koulutuksen erityisopiskelijoiden ja muutoin erityisiä tukitoimia tarvitsevien opiskelijoiden määrän kasvuun ei ole voitu varautua riittävästi opiskelijahuolto- ja muilla tukipalveluilla.

17. Toisen asteen opiskelijoiden opintotuen alhainen taso

18. Eri koulutusmuotojen yhteistyö on vielä vähäistä

” Niveltäisiin kannalta lukio- ja ammatillisen koulutuksen yhteistyön haaste on mahdollistaa joustava siirtyminen opintojen keskeydyttyä toiseen koulutusmuotoon. Opintojen keskeytyminen pitkäksi aikaa lisää kynnystä aloittaa opinnot uudestaan. Odottaminen seuraavan syksyn alkuun on monesti liian pitkä aika nuorelle. Esteenä joustavalle, kesken lukuvuoden tapahtuvalle siirtymiselle oppilaitoksesta tai koulutusmuodosta toiseen on perinteinen tapa rytmittää opiskelu lukukausittain. On kuitenkin kehitetty opetuksellisia ratkaisuja, joissa opintojen aloittaminen on mahdollista ainakin 1.-4. jaksojen alkaessa, suurimmissa oppilaitoksissa jopa kaikkien jaksojen alussa. Tällaisten mallien käyttö on kuitenkin vielä vähäistä etenkin silloin kun siirrytään koulutusmuodosta toiseen. Koulutuksen järjestäjät voivat myös olla haluttomia ottamaan tilastointipäivien jälkeen uusia opiskelijoita, koska tällöin heistä ei saa kyseisen lukukauden osalta opiskelijakohtaista valtionosuutta.”

19. Vapaan sivistystyön oppilaitosten tarjoamia mahdollisuuksia nuorten opiskelun tukemisessa ei hyödynnetä riittävästi

Kansanopiston tarjoavat nuorille lisäopetusta ja ne voisivat tarjota sitä myös nykyistä enemmän, mikäli kunnat tekisivät kansanopistojen kanssa enemmän yhteistyötä. Kansalaisopistoilla voisi olla erityisesti taito- ja taideaineissa sellaista tarjontaa, jota hyvin suunniteltuna ja yhteistyössä perusopetuksen järjestäjien kanssa voitaisiin tarjota nuorille perusopetuksen rinnalla.

20. Työpajatoiminnan ja opetuksen/koulutuksen järjestäjien yhteistyön haasteet

Toimintamuodot työpajojen ja opetushallinnon välillä eivät ole vakiintuneet samalla lailla kuin esimerkiksi työpajojen ja työvoimahallinnon välillä.

21. Työpajakaskeus kestoltaan liian lyhyt moniongelmaisille nuorille

22. *Moniammatillinen viranomaisyhteistyö ei toimi riittävän hyvin*

”Monet oppilaiden/opiskelijoiden ongelmat, jotka ilmenevät perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheessa, itse asiassa alkavat jo varhain ja merkkejä syrjäytymiskehityksestä on nähtävissä jo esiopetusvaiheessa tai perusopetuksen alaluokilla. Toisilla ongelmat voivat kuitenkin ilmaantua vasta murrosiässä. Jotkin nivelvaiheessa näkyvät ongelmat juontuvat oppilaan/opiskelijan elämän piiristä tai elinoloihin liittyvistä tekijöistä, joihin koululla tai oppilaitoksella ei ole keinoja yksin puuttua. Moniammatillinen yhteistyö ei ole ollut vielä riittävän toimivaa.

Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaihteyöryhmän kehittämis ehdotukset (Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio 2005,75-85.)

Koulutustakuun toteutumista kuvaavien tunnuslukujen tarkistaminen

- perusopetuksen päättäneiden välitöntä koulutukseen sijoittumista koskevaa tavoitetasoa tarkistetaan (v. 2008 97%, 2009 97,5 %)
- perusopetuksesta jatko-opintoihin sijoittumisen tilastointia parannetaan

Toimenpiteet nivelvaiheen toimivuuden tehostamiseksi

- perusopetuksen oppilaiden poissaoloihin puututaan välittömästi
- opettajien perus- ja täydennyskoulutusta kohdennetaan lasten ja nuorten elämäntilanteen ja ongelmien kokonaisvaltaiseen tunnistamiseen ja käsittelyyn
- työ- ja käytäntöpainotteisia opetus- ja työskentelymuotoja lisätään perusopetuksessa
- säädetään perusopetuksen oppilaille oikeus henkilökohtaiseen oppilaanohjaukseen (keskimäärin kaksi tuntia vuodessa)
- perusopetuksen oppilaanohjauksen sisältöjä ja menetelmiä uudistetaan
- perusopetuksen lisäopetuksen volyymin lisätään ja se järjestetään joustavasti oppilaiden yksilöllisten tarpeiden mukaisesti
- lisäopetukseen hakeutumiselle määriteltyä perusopetuksen päättämistä koskevaa takarajaa pidennetään

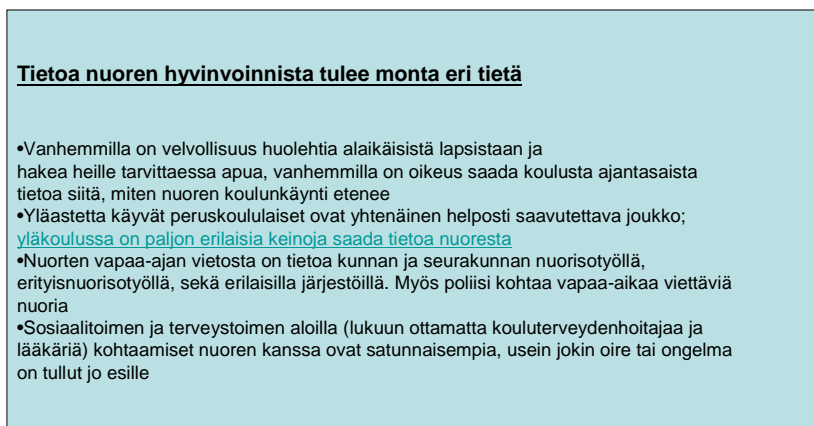
- lisäopetuksen rahoituksen oppilasmäärälaskennassa otetaan käyttöön kevään ja syksyn tilastointipäivät
- kansanopistojen perus- ja lisäopetuksen kustannusrakenne ja yksikköhinnan määräytymisperusteiden tarkoituksenmukaisuus selvitetään
- toisen asteen yhteishakujärjestelmää uudistamalla tehostetaan koulutukseen hakeutumista ja pääsyä
- sähköisellä haku- ja palvelujärjestelmällä tehostetaan haku- ja valintaprosessien seuranta ja yhteishaun jälkiohjausta
- tehostettua tukea ja ohjausta tarvitsevien nuorten sijoittumista perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen parannetaan henkilökohtaisen jatkokoulutus- ja urasuunnitelman avulla
- lukiokoulutuksen tarjontaan ja opiskelijavalintaan kiinnitetään nykyistä enemmän huomiota
- lukiokoulutuksen opinto-ohjausta tehostetaan ja opiskelun muuta tukea lisätään
- maahanmuuttajille kehitetään lukion oppimäärään sisällytettäviä opintovalmiuksia parantavia opintoja
- vuonna 2006 käynnistettävän ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen riittävä opiskelijavolyymi ja resursointi turvataan
- ammatillisen koulutuksen opiskelijaksi ottamisen perusteita tarkistetaan (lisähyötyä valmistavista koulutuksista sekä perusopetuksen lisäopetuksesta)
- ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen vähentämiseen tähtäävän toimenpideohjelman rahoitusta jatketaan nykyisen rakennerahastokauden päätyttyä
- ammatillisiin perustutkintoihin kehitetään tutkinnon osia työelämään johtaviksi poluiksi (mahdollistaa työelämään siirtymisen niille nuorille, joilla ei ole valmiuksia tehdä koko tutkintoa kerralla)
- ammatillisessa koulutuksessa jatketaan työ- ja käytännöllispainotteisten opiskelumuotojen sekä yksilöllisten koulutuspolkujen ja opetusjärjestelyjen kehittämistä (esim. opinnot aloitetaan työvaltaisella opiskelulla)
- ammatillisen koulutuksen opinto-ohjausta, opiskelijahuoltoa ja muita tukipalveluja lisätään (esim. poissaoloihin reagoiminen riittävän varhaisessa vaiheessa)
- keskeyttämisen vähenemiseen johtaneen menestyksellisen toiminnan näkyvyyttä ammatillisessa koulutuksessa parannetaan

- toisen asteen opiskelun perusasteen jälkeen aloittavien opintotuen ongelmiin puututaan
- aikaisemmin hankittu osaaminen tunnustetaan
- edistetään opiskelijoiden joustavaa siirtymistä koulutusmuodosta toiseen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyömuotoja kehitetään edelleen
- ➔ siirtyminen koulutusmuodosta toiseen mahdollista muulloinkin kuin yhteishaun ajankohtina
- ➔ lukukausittaisesta rytmistä irrottautuminen
- ➔ lisätään lukion ja ammatillisen koulutuksen yhteistä opetustarjontaa
- vapaan sivistystyön oppilaitosten tarjoamia mahdollisuuksia nuorten opiskelun tukemisessa hyödynnetään nykyistä paremmin
- nuorten työpajatoiminnan mahdollisuuksia koulutuksen järjestämisessä hyödynnetään nykyistä paremmin
- opetuksen/koulutuksen järjestäjän ja työpajan yhteistyön tulee perustua sopimukseen
- työpajajakson pituus tulee voida määritellä nuoren yksilöllisten tarpeiden mukaisesti

Liite 2. Keula-kaaviot

Keuruun Keula; Syrjäytymisen estäminen ja siirtyminen toisen asteen koulutukseen

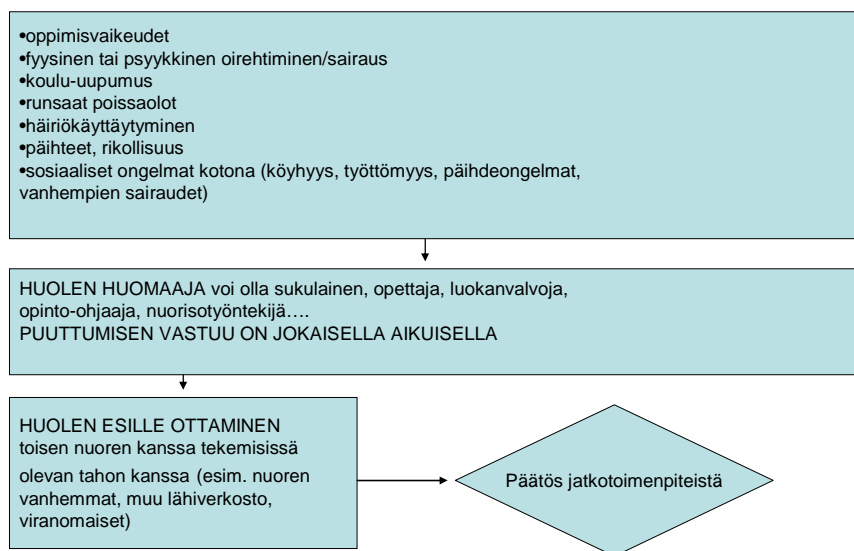
PERUSOPETUKSEN 7-9-LUOKKALAISET

31.7.2007

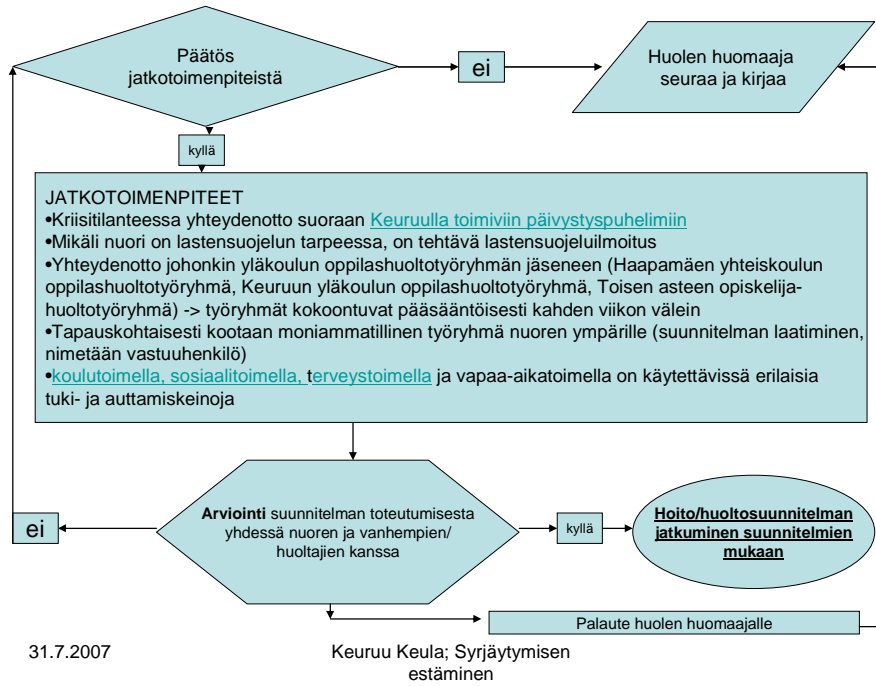
Keuruu Keula; Syrjäytymisen estäminen

NUOREN SYRJÄYTYMISRISKIT

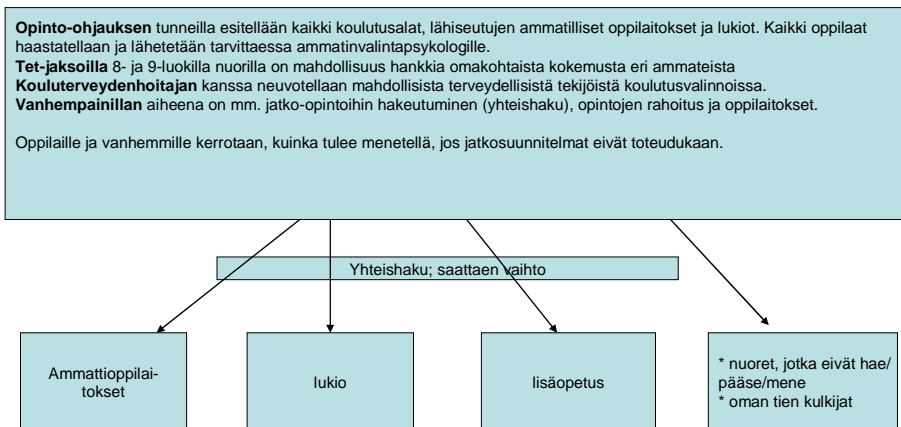

31.7.2007

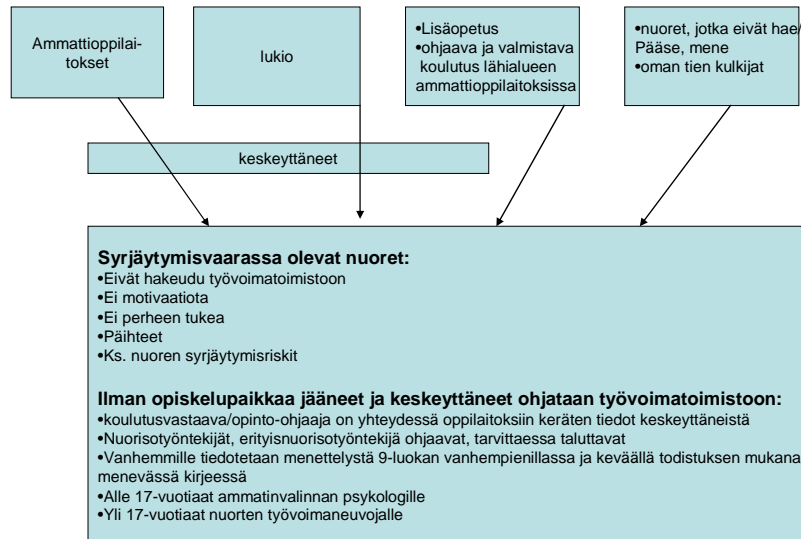
Keuruu Keula; Syrjäytymisen estäminen

PERUSOPETUKSEN 9-LUOKALLA

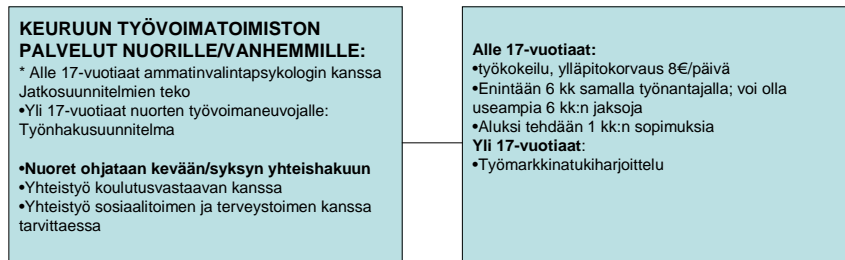

Keuruu Keula: Siirtyminen toisen asteen koulutukseen

Keuruu Keula: Siirtyminen toisen asteen koulutukseen

ILMAN OPISKELUPAIKKA JÄÄNEET/OPINTONSA KESKEYTTÄNEET NUORET

Keuruu Keula: Siirtyminen toisen asteen koulutukseen

Liite 3. Lähtökohta koulutusvastaavan toimenkuvalle

Yhteistyöverkoston luominen

- yhteistyökäytännöistä sopiminen eri tahojen kanssa; vuoden alkupuoliskolla yhteys eri tahoihin ja nykyisten toimintatapojen hahmottaminen
- alla olevien tahojen lisäksi: Keuruun työvoimatoimisto, Keuruun sosiaalitoimi; koulukuraattori, Keuruun kaupungin ja seurakunnan nuorisotyö, Keuruun asiakasyhteistyötoimikunta, yrittäjät ja muu työelämä
- yhteistyötahot selkiytyvät palvelukartan laatimisen myötä ja työn etenemisen myötä

Toiminnan kehittäminen ja toiminnan dokumentointi

- osallistuminen prosessiohjaajakoulutukseen ja muuhun Onnistuvat opit-hankkeen järjestämiin koulutuksiin
- osallistuminen opinto-ohjaajakoulutukseen ja siihen liittyvien kehittämistehtävien/opintotehtävien tekeminen (liittyvät tiiviisti Onnistuvat opit-hankkeeseen)
- Onnistuvat opit-hankeraporttien laatiminen

Perusopetus ja lukio-opetus (Keuruun kaupunki)

- yhteistyö ala-asteelle; niveltietopalaverihin osallistuminen, erityisopettajakokouksiin osallistuminen
- yhteistyö yläasteelle: jaksopalaverihin osallistuminen, opiskelijahuoltotyöryhmään osallistuminen
- Keuruun opo-tiimin työskentelyyn osallistuminen
- 10-luokkalaisten hopsit ja opintojen suunnitteluun osallistuminen
- lukion erityisopetuksen tarpeen selvittämiseen osallistuminen

Nuorten ammatillisessa koulutuksessa (tehtäväkuvaus on Jyväskylän aikuisopiston Keuruun yksikön opinto-ohjaussuunnitelmassa)

Opinto-ohjaaja/erityisopettaja

- vastaa ammatillisen suuntautumisen ohjauksesta ja oman vastualueensa tiedottamisesta ja materiaalista
- uusien opiskelijoiden rekrytointi
- opiskelijavalinnat yhdessä tulevan ryhmävastaavan kanssa
- niveltiedon vastaanottaminen
- ohjaustarpeiden arviointi (niveltiedot, oppimistestit)
- opintojen tunnustaminen (yhteiset opinnot, vapaasti valittavat opinnot)
- opiskelijatutortoiminnan ohjaus
- HOPS ja HOJKS sekä niihin liittyvät yksilölliset koulutus- ja urapolut
- osaamisen tunnustamisen valmistelu
- HOJKSin laadinnassa ryhmävastaavan tukena
- kaksoistutkinto-opintojen järjestelyjen ohjaus
- valinnaisten opintojen ohjaus
- koulutusohjelmavalintojen ohjaus
- työhön ja jatko-opintoihin sijoittumiseen liittyvien informaatiopalvelujen organisointi sekä palvelujen käytön opastus
- työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen tukeminen
- alumnitoiminnan organisointi ja ohjaus
- erilaisten opiskelijoiden huomioiminen

- joustavan valinnan valmistelu
- opiskelijahuoltotyö ja siihen liittyvä yhteistoiminta
- elämönhallintataitojen vahvistaminen
- keskeyttävien ja eroavien päättökeskustelut ja jatko-ohjaus
- vapaa-ajan hallinnan ohjaus

Liite 4. Koulutusvastaavan työnkuva 2008

Koulutusvastaavan(toisen asteen opinto-ohjaajan) työnkuva 1.1. 2008 alkaen
- työsuhteessa Keuruun kaupunkiin

Verkostot	Nivelvaihtely	Keuruun lukio	Jyväskylän aikuisopiston Keuruun yksikkö
<ul style="list-style-type: none"> • yhteydenpito yläasteelle, erityisesti 9-lk, OHR-työskentely, opot • osallistuminen eri hallinnonalojen työryhmiin, kokouksiin; sos.toimi, nuorisotoimi, erityispalveluyksikkö • Lasten ja nuorten johtoryhmä • Keuruun ammatillisen koulutuksen johtoryhmä (sihteeri) • Toisen asteen koulutuksen johtoryhmä (sihteeri) • työpaikat 	<ul style="list-style-type: none"> • yhteydet ammatillisiin oppilaitoksiin • yhteys Keuruun työvoimatoimistoon • 15-24-vuotiaiden seuranta, ei rekisteriä <ul style="list-style-type: none"> → yhdyshenkilönä oppilaitoksiin → tiedote koteihin 9-luokan päättyessä • perusopetuksesta jälkiohjauslistat käyttöön; tieto siitä, mihin nuoret ovat hakeutuneet <p>YKSILÖLLINEN NUORTEN OHJAAMINEN JA TUKEMINEN (perusopetuksesta päässeet; eivät ole toisella asteella tai ovat keskeyttäneet toisen asteen koulutuksen)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • erityistä tukea tarvitsevien lukio-opiskelijoiden ohjaus 	<p>Opinto-ohjaajan ja erityisopettajan työnkuvan mukaisesti, yksikössä ei ole koulukuraattorin palveluja</p> <ul style="list-style-type: none"> • nuorten ammatillinen koulutus (noin 60 opiskelijaa) • aikuisten ammatillinen koulutus (noin 80 opiskelijaa) • osallistuminen Jyväskylän ammattiopiston ja Jyväskylän aikuisopiston opinto-ohjaus- ja erityisopetustyöryhmiin
<p>Pointtiklubi ym. moniammatillinen nuorisotyö</p>		<ul style="list-style-type: none"> • kahden tutkinnon opiskelijat • lukio-ammattillinen yhdistelmätkinnot 	